

Nähtävyydet ja vierailukohteet

Kuhmoinen on vireä kesäpitäjä, josta löytyy tekemistä ja kokemista monenlaiseen makuun. Kunnan historia ulottuu kauas esihistoriaan. Alueella on liikkunut ihmisiä kauan, mistä kertovat kalliomaalaukset ja rautakauden puolustusvarustuksena toiminut Päijälän linnavuori. Keskiaikaisia löytöjä on tehty Papinsaassa, mukaan lukien "Kuhmoisten kukot"-nimellä tunnettu esine, josta tarkempi kuvaus alla. Kuhmoinen oli sittemmin osana Padasjokea ja itsenäistyi vuonna 1868.

Päijälän kylän alueella sijaitseva Kuhmoisten **Linnavuori**, muinainen puolustuslinna, sijaitsee Kuhmoisten kirkonkylältä 7,5 kilometriä pohjoiskoilliseen Linnajärven ja Saaresjärven välisellä kannaksella. Päijälän linnavuori lienee rakennettu vartioimaan erämaan kulkureittejä, ja ainakin alkujaan se liittyy hämäläisten ja karjalaisten keskenään käymään kilpailuun erämaiden omistuksesta. Mäki kohoaa 40 metriä ympäristöään korkeammalle ja huipulta voi nähdä Päijänteen itärannan. Arkeologisissa kaivauksissa löytyi runsaasti kiviraunioita, jäänteitä masuuneista ja liesiä, lukuisia rauta-, kupari- ja pronssiesineitä. Linna on todennäköisesti palanut 1100-luvun alussa, mutta on silti voinut olla vielä 1200-luvulla käytössä.

Kotiseutumuseo sijaitsee vanhassa viljamakasiinissa Kuhmoisten kirkon alapuolella. Rakennus on valmistunut vuonna 1873 ja se muutettiin museoksi vuonna 1953. Museo esittelee Kuhmoisten historiaa ja siellä on kattava esinekeräily.

Tukkilaisperinnettä esittelevä **Tukkilaistupa** avataan Päijälässä 7.6.2026. Tukkilaistuvassa on laaja kokoelma tukkilaisperinteeseen liittyvää esineistöä. Näyttely on avoinna kesäaikaan.

Kuhmoisten satama sijaitsee kivenheiton päässä keskustasta. Huomio kiinnittyy korkeuksiin kohoavaan sahan piippuun sekä vierasvenesataman monenkirjaviin aluksiin höyrylaivoista luksusveneisiin. Kuhmoisten sahaa ympäröi 1900-luvun asussa yhtenäisenä säilynyt teollisuusalue. Saha oli toiminnassa 1912–1985. Sen rakennuskanta koneistuksineen on merkittävä osa suomalaista teollisuushistoriaa. Sahan lopetettua toimintansa osa sen rakennuksista purettiin, osa sai uuden käytön 1990-luvulla. Sahan asuinrakennuksista on jäljellä Ahtela, John Malmbergin suunnittelema klassistinen asuin- ja konttorirakennus 1920-luvun lopulta, 1930-luvulla rakennettu konttoripäällikön talo ja 1940-luvulla rakennettu metsäkonttori. Kahdessa viimeksi mainitussa rakennuksessa toimii nykyisin majatalo ja ravintola, Ahtela on edelleen asuinkäytössä. Sahalla järjestetään pyynnöstä opastettuja tutustumiskäyntejä.

Päijälän raitti Ala-Karkjärven pohjoispuolella, vanhan nelostien varrella sijaitseva raittikylä muodostuu kylätien linjauksen mukaan sijoittuneista kauppiaiden, käsityöläisten ja maanviljelijöiden asuttamista pihapiireistä. Tiheään rakennetusta kylästä on nykyisinkin vielä jäljellä kolmisenkymmentä rakennusta, joista vanhimmat ovat 1800-luvun puolelta. Parhaiten rakennuskanta on säilynyt Nuutin, Muistolan, Kanervan ja Kotilan tiloilla.

Kuhmoisten kirkko viettää 240-vuotisjuhlaansa vuonna 2026. Kirkko on rakennettu vuosina 1784–1785 ja se nimettiin valmistumisaikansa hallitsijan mukaan Kustaa III:n kirkoksi. Kirkko on pohjamuodoltaan sisäviisteinen puinen ristikirkko. Suhteikkaan kirkkorakennuksen ulkoseinissä on empiretyylinen ulkovuoraus korostettuine kulmapilastereineen. Ulkovuoraus on vuodelta 1828. Paanukaton keskeltä kohoaa korkea paanupeitteinen viirintanko. Kirkon sisustaa leimaa 1930-luvulla tehty uudistus arkkitehti Kauno S. Kallion suunnitelmien mukaan. Taiteilija Emil Filén toteutti

lehtereiden reliefit 1935. Viimeksi kirkkoa kunnostettiin vuonna 1986 arkkitehti Olli Kuusen suunnitelman mukaan.

Papinsaarella on ollut kristinuskoa edeltänyt kalmisto ja uhripaikka. Sieltä on löydetty viikinkiajan alkuun 800-luvulle ajoittuvia esineitä, mm. pronssikoruja kätkölöydöstä, muiden muassa sittemmin Kalevala-korun malliksi päätyneet Kuhmoisten kukot. Löydön eri tahoilta peräisin olevan materiaalin joukossa on useita eri kristillisiä symboleita käsittäviä esineitä, todennäköisesti gotlantilaisia. On arveltu, että jos esineet osoittavat Suomen varhaista kristillistä vaikutusta, niin silloin Gotlanti olisi näiden ensimmäisten vaikutusten, mahdollisesti jopa lähetystyön, lähtöalue. Toisaalta tässä nimenomaisessa kätkössä kristilliseksi tulkittava linturiipus (kyyhkyset) on kytketty yhteen pakanallisen Ukonvasaran/Torinvasaran sekä kampariipuksen kanssa. Saaren entinen nimi lienee ollut Tapialansaari, kuten sitä on vielä vuoden 1532 tienoilla kutsuttu. Papinsaareksi nimi on muuttunut keskiajalla saaren päädyttyä kirkon haltuun.

Papinsaaren siunauskappeli on rakennettu 1966, ja se on Olli Kuusen suunnittelema. Siunauskappeli on vihitty myös kirkoksi. Papinsaaren siunauskappelin lasimaalausikkunan on toteuttanut Jaakko Somersalo. Betonibrutalistista suuntausta edustavaa siunauskappelia pidetään erityisen kauniina esimerkkinä modernin aikakauden rakennustaiteesta. Sen julkisivu on modernille arkkitehtuurille tyypillisesti lautamuottikuvioitua betonia. Kokonaisuuteen kuuluu erillinen kellotapuli sekä piharakenteita. Siunauskappeli kuuluu Keski-Suomen maakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin. Papinsaaren hautausmaalla sijaitsee myös vuonna 1930 valmistunut museokappeli, joka toimi siunauskappelinä ennen nykyisen valmistumista. Sen on suunnitellut kuhmoislainen maanviljelijä Väinö Paloniemi. Kappelit sijaitsevat toistensa läheisyydessä.

Riihigalleria Päijälän kylässä on taiteilija Niilo Suojoen kuudesta lähiseudun riihestä rakennuttama taidegalleria. Riihigalleria on kesänäyttelypaikka, jossa on joka kesä vaihtuva taidenäyttely. Tämän lisäksi galleriassa on esillä Niilo Suojoen töitä. Rakennuksessa on viisi näyttelyhuonetta sekä kahvio, josta voi hankkia paikallisten kädentaitajien laadukkaita tuotteita kotiin viemiseksi ja tuliaisiksi.